

BEŞİNCİ BÖLMƏ

Kopitok Rusiya Federasiyasına qarşı

(48812/09 nömrəli ərizə)

QƏRAR

STRASBURQ şəhəri

15 yanvar 2019-cu il.

Kopitok Rusiya Federasiyasına qarşı işi üzrə,

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi (Üçüncü bölmə) aşağıdakı tərkibdə:

Sədr- Vinsent A. De Qaetano
Hakimlər- Branko Lubarda
Xelena Keller
Dmitriy Dedov
Pere Pastora Vilanova
Alyona Polaçkova
Mariya Eloseqa
və Bölmə katibi Stiven Fillipsin iştirakları ilə

04 dekabr 2018-ci il tarixində qapalı müşavirə keçirərək həmin tarixdə qəbul olunmuş aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş Rusiya Federasiyasının vətəndaşı Kopitok Alla Nikolayevnanın (bundan sonra - ərizəçi) Rusiya Federasiyasına qarşı 21 avqust 2009-cu il tarixdə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə (bundan sonra - Avropa Məhkəməsi) verilmiş № 48812/09 nömrəli şikayətinə əsasən İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Konvensiyanın (bundan sonra - Konvensiya) 34-cü maddəsinə uyğun olaraq başlanmışdır.
2. Ərizəçinin maraqlarını Moskva şəhərində işləyən vəkil O. Egorova təmsil edirdi, Rusiya Federasiyası Hökuməti Avropa Məhkəməsi yanında Rusiya Federasiyasının Müvəkkili Q.O.Matyushkin, sonra isə onun davamçısı Q.O.Qalperin tərəfindən təmsil olunmuşdur.
3. Ərizəçi onun əmlakından istifadəsinə müdaxilə edilməsinə şikayət etdi.
4. 15 may 2014-cü ildə bu şikayət Rusiya Federasiyasına kommunikasiya edildi.

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçi 1962-ci ildə doğulmuşdur və Lipetsk şəhərində yaşayır.
6. 18 sentyabr 2007-ci ildə ərizəçi Lipetsk şəhərində əmlakın alınması barədə müqavilə bağladı. Mənzilin satıcısı öz və yetkinlik yaşına çatmamış qızı Mariyanın adından çıxış edən E.M.T. idi. Müqavilədə qeyd edilib ki "bu əmlak girovda deyil, üçüncü tərəflərin hüquqları, məhkəmə çəkişmələri və ya həbs ilə yüklənməyib".
7. Bu əmlak sosial mənzil olaraq E.M.T.-yə və onunəri B.A.B.-a 1979-cu ildə ayrılmışdır. Onlar mənzildə 4 uşaqları ilə birlikdə yaşayırdılar: Yelena, Mixayıl, Dmitriy və Mariya ilə. Mikayıl və Dmitriy 1998-ci və 2004-cü illərdə

uzun müddətə azadlıqdan məhrum edilmə cəzasına məhkum olundular və işə baxılan zaman da cəzalarını çəkirdilər. Yelena mənzildən 1997-ci ildə Dağıstan Respublikasında təhsilini davam etdirmək üçün çıxdı. 2006-cı ildə E.M.T. və Mariya özəlləşdirmə yolu ilə mənzilin sahibi oldular, ancaq B.A.B., Mikayıl, Dmitriy və Yelena özəlləşdirilmiş mənzilə dair paylarından yazılı şəkildə imtina etdilər.

8. Nə qədər ki, satıcı E.M.T. müqavilənin dövlət qeydiyyatına alınmasını yubadırdı, ərizəçi onun mənzilə dair mülkiyyət hüququnu tanınması barədə məhkəməyə müraciət etdi. Satıcı E.M.T. qarşılıqlı iddiasını verdi. O, hələ qızı Mariya və özü üçün yeni mənzilin almadığına görə oradan çıxma bilmədiyini bildirdi. Lakin, E.M.T. 02 aprel 2008-ci il tarixində məhkəmə iclasına gəlmədiyinə görə Lipetsk şəhərinin Oktyabr rayon məhkəməsi qarşılıqlı iddia ərizəsini rədd etdi və ərizəçinin iddiasını təmin edərək onun mənzilə dair mülkiyyət hüququnun məcburi dövlət qeydiyyatına alınması haqqında qərar qəbul etdi. 12 noyabr 2008-ci ildə ərizəçinin mənzilə dair mülkiyyət hüququ qeydiyyata alındı.
9. Sonra, ərizəçi məhkəməyə iddia ilə müraciət edərək E.M.T.-nin və onun bütün ailə üzvlərinin mənzildən istifadə hüququnun ləğv edilməsi, həmin ünvan üzrə yaşayış yerinin qeydiyyatlarının ləğv olunması və onların mənzildən çıxarılmasını tələb etdi.
- 10.07 aprel 2009-cu ildə Lipetsk şəhərinin Oktyabr rayon məhkəməsi onun iddiasını qismən təmin edərək, E.M.T. və Mariyanı əmlakın sahibləri olmadıqları üçün oradan çıxarılmasını qəet etdi. İddia Yelena, Dmitriy və Mikayıl aid hissədə aşağıdakı səbəblərə görə rədd edildi:

“Tərəflərin fikrincə, mübahisələndirilən mənzildə cavabdehlərin (Mikayıl, Dmitriy və Yelena) şəxsi əşyaları və daşınmar əmlakı var; onların yazılı ifadələrindən belə nəticə çıxır ki, özəlləşdirmə zamanı mübahisəli əmlakdakı paylarından imtina etsələr də, mənzildən istifadəni dayandırmaq fikrində deyildilər. Mübahisəli əmlakın sahibi ilə cavabdehlər arasında mənzildən istifadə hüququnun ləğvi ilə bağlı heç bir razılaşma olmadığından, məhkəmə hesab edir ki, Mikayıl, Dmitriy və Elena mənzilin mülkiyyətçisi ilə eyni həcmdə mənzildən istifadə etmək hüququna malikdir; Ona görə də, ərizəçinin iddiası üzrə sonuncuların mənzildən istifadə hüquqlarına xitam verilməsi üçün heç bir hüquqi əsas yoxdur.

Həmçinin, mübahisəli əmlaka mülkiyyətçinin dəyişməsi mənzildən istifadə hüququnun ləğvi üçün müstəqil əsas ola bilməz ...

Bundan başqa, Mikayıl, Dmitriy və Yelenanın mübahisəli mülkdə yaşamaması barədə ərizəçinin arqumenti, mənzildən istifadə hüququnun ləğvi üçün müstəqil əsas ola bilməz ...

Belə ki, həmin şəxslərin mənzildən istifadə hüququna xitam verilmədiyi üçün onların çıxarılması üçün heç bir əsas yoxdur ... ”

11.27 may 2009-cu il tarixdə Lipetsk vilayət məhkəməsi ərizəçinin şikayətini təmin etmədən, Oktyabr rayon məhkəməsinin qətnaməsini dəyişdirilmədən saxlanması haqqında qərar qəbul etdi.

II. RUSİYA FEDERASIYASININ MÜVAFIQ MİLLİ QANUNVERİCİLİYİ VƏ HÜQUQTƏTBİQİ PRAKTİKASI.

A. Rusiya Federasiyasının 04 iyul 1991-ci il tarixli “Mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında” Qanunu.

12. Yaşayış sahələrinin özəlləşdirilməsi - dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan yaşayış sahələrini könüllü olaraq həmin yaşayış sahələrində yaşayan Rusiya Federasiyasının vətəndaşlarının pulsuz olaraq mülkiyyətinə keçirilməkdir. (sözügedən qanunun 1-ci və 2-ci maddələri). Özəlləşdirmə bütün yetkinlik yaşına çatan ailə üzvlərinin və on dördədən on səkkiz yaşınadək uşaqların razılığını tələb edir (maddə 2).

B. Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi.

13. Rusiya Federasiyasının mövcud Mülki Məcəlləsində deyilir:

“Maddə 131. Daşınmaz əmlakın dövlət qeydiyyatı:

Daşınmaz əmlaka mülkiyyət hüququ və digər əmlak hüquqları, bu hüquqların məhdudlaşdırılması, onların yaranması, keçidi və xitam verilməsi Vahid Dövlət Reyestrində dövlət qeydiyyatına alınır... Aşağıdakı hüquqlar qeydiyyata alınır: mülkiyyət hüququ, təsərrüfatçılıq hüququ, əməliyyat idarəetmə hüququ, daimi istifadə hüququ, miras hüququ, ipoteka hüququ, servitut hüququ, bu Məcəllə və ya hər hansı digər qanunvericilik aktında göstərilən hallarda digər hüquqlar...”

Maddə 178. Əhəmiyyətli yanılmanın təsiri nəticəsində bağlanmış əqdlərin etibarsızlığı.

1. Məhkəmə, bu cür yanlış yanılmanın təsiri ilə hərəkət edən tərəfin tələbi ilə əhəmiyyətli yanılmanın təsiri nəticəsində bağlanmış əqdi etibarsız hesab edə bilər, o şərtlə ki, yanılma o qədər əhəmiyyətli olmalıdır ki, tərəf əqli və real cəhətdən şəraiti düzgün qiymətləndirməklə işlərin həqiqi vəziyyətini bilsəydi əqdi bağlamazdı....

Maddə 216. Mülkiyyətçi olmayan şəxslərin əşya hüquqları.

1. Əşya hüquqları... xüsusən aşağıdakılardır:

Miras torpaq sahəsinə ömürlük sahiblik hüququ...

torpağa daimi müddətsiz istifadə hüququ...

servitutlar ...

əmlakı operativ idarəetmə hüququ ...

2. Əşya hüquqları əmlakın mülkiyyətçisi olmayan şəxslərə aid ola bilər.

3. Daşınmaz əmlaka mülkiyyət hüququnun başqa şəxsə keçməsi həmin əmlaka digər əşya hüquqlarına xitam verilməsinə əsas deyildir ...

Maddə 292. Yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisinin ailə üzvlərinin hüquqları.

1. Yaşayış sahəsində yaşayan mülkiyyətçinin ailə üzvləri həmin yaşayış sahəsindən ailə üzvləri mənzil qanunvericiliyinə uyğun olaraq istifadə etmək hüququna malikdirlər...
2. Evə və ya mənzilə mülkiyyət hüququnun başqa şəxsə keçməsi, qanunla başqa hal nəzərdə tutulmadıqda, əvvəlki mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin yaşayış sahəsindən istifadə hüququnun xitamı üçün əsasdır. ”

C. Rusiya Federasiyasının Mənzil Məcəlləsi

14. Mövcud Mənzil Məcəlləsində deyilir:

Maddə 31. Yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisi ilə birlikdə yaşayan şəxslərin hüquq və vəzifələri.

2. Yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisi ilə ailə üzvləri arasında bağlanmış müqavilədə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, sonuncular mülkiyyətçi ilə eyni şəkildə yaşayış sahəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər...
4. Yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisi ilə ailə üzvü arasında ailə münasibətləri pozulduqda, mülkiyyətçi ilə keçmiş ailə üzvü arasında, müqavilədə ayrı qayda nəzərdə tutulmayıbsa, sonuncunun yaşayış sahəsindən istifadə hüququ saxlanılır.

15. Rusiya Federasiyasının Mənzil Məcəlləsinin 31-cu maddəsinin 4-cü hissəsi özəlləşdirilmiş yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisinin keçmiş ailə üzvlərinə şamil edilmir, bir şərtlə ki, əgər qanunla və ya müqavilə ilə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, həmin yaşayış sahəsinin özəlləşdirilməsi zamanı keçmiş ailə üzvləri ilə yaşayış sahəsini özəlləşdirən şəxs ilə eyni hüquqlara malik olurlar. Yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisinin ailə üzvləri sırasına onunla həmin yaşayış sahəsində yaşayan arvadı, uşaqları və mülkiyyətçinin valideynləri daxildir- Mənzil Məcəlləsinin tətbiq edilməsi haqqında 29.12.2004-cü il tarixli Federal Qanunun 19-cu maddəsi.

D. Rusiya Federasiyasının Mülki Prosessual Məcəlləsi.

16. Rusiya Federasiyasının Mülki Prosessual Məcəlləsinin 446-cı maddənin 1-ci hissəsində icra sənədləri üzrə tələb yönəldilməyən əmlak növlərinin siyahısı var. Siyahıdakı ilk bənd borclunun və onun ailə üzvlərin yaşadığı yeganə yaşayış evidir.

E. Rusiya Federasiyasının Məhkəmələrinin Məhkəmə Praktikasi.

1. Rusiya Federasiyasının Ali Məhkəməsi.

17. Ali Məhkəmənin Məhkəmə Təcrübəsi İcmalının 2005-ci ilin dördüncü rübü üçün verilən suallar və cavablar bölməsində (Ali Məhkəmənin Rəyasət Heyəti tərəfindən 01 mart 2006-cı il tarixdə təsdiq edilmişdir): aşağıdakılar göstərilir:

“ Sual 45. Yaşayış sahəsinə mülkiyyət hüququ başqa şəxsə keçdikdə özəlləşdirmə hüququndan istifadə etməyən yaşayış sahəsinin keçmiş mülkiyyətçinin ailə üzvlünün həmin mənzilə daimi istifadə hüququ saxlanılır mı?

Cavab. Yaşayış evinin mülkiyyətçisi ilə birlikdə yaşayan bir fərdin razılığı özəlləşdirmə üçün vacib şərtidir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bir şəxs əmlakın özəlləşdirilməsinə razılıq verərkən əmlakdan istifadə hüququ müddətsiz olacaqdır və müvafiq olaraq, yaşayış evinə mülkiyyət hüququ başqa şəxsə keçdikdə də onun istifadə hüququ təmin edilməlidir. Başqa bir şərh, hər kəsin mənzil almaq hüququna sahib olduğunu və heç kimin öz evindən məhrum edilə bilməyəcəyini təsbit edən Konstitusiyanın 40-cı maddəsinin pozulması olardı.

... Buradan belə çıxır ki, özəlləşdirmə anında mənzilin sonradan mülkiyyətçisi olmuş şəxsin hüquqları eyni olan, özəlləşdirmə hüququndan istifadə etməyən, lakin, özəlləşdirmənin digər şəxs tərəfindən həyata keçirilməsinə razılıq verilmiş şəxs, yaşayış sahəsinə mülkiyyət hüququ başqa şəxsə keçdikdən sonra mənzildən çıxarıla bilməz. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, qeyd edilən şəxsin əmlakdan istifadə hüququ müddətsiz xarakter daşıyır. ”

18. 2 İyul 2009-cu ildə Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsinin Plenumu Rusiya Federasiyasının Mənzil Məcəlləsinə tətbiq edərkən məhkəmə praktikasında ortaya çıxan bəzi məsələlər haqqında 14 sayılı qərar verdi. Müvafiq hissədə aşağıdakılar göstərilir.

“18. ... Mülki Məcəllənin 292-ci maddəsinin 2-ci bəndi özəlləşdirilmiş mənzillərə münasibətdə mülkiyyətçinin keçmiş ailə üzvlərinə şamil edilmir... Belə ki, yaşayış evlərinin özəlləşdirilməsinə razılıq verərkən (özəlləşdirmə bunsuz qeyri-mümkün idi.) Onlar onu əsas tutdular ki, həmin yaşayış evindən onların istifadə hüququ müddətsiz xarakter daşıyacaqdır. Ona görə də, bu hal yaşayış evinin mülkiyyətçisinin dəyişməsi halında da nəzərə alınmalıdır.

2. Rusiya Federasiyasının Konstitusiyası Məhkəməsi.

19. 24.03.2015-ci il tarixdə Rusiya Federasiyasının Konstitusiyası Məhkəməsi auksionda mənzil alan Boqatirevin işinə dair qərar qəbul etdi. Mənzilin birinci sahibləri, ər və arvad, mənzili tikinti kooperativindən aldılar, sonra isə onu kreditin ödənilməsi təminatı olaraq ipotekaya qoydular. Onlar kredit üzrə öhdəliklərini icra etmədilər, beləcə, mənzil auksiondan Boqatirevə satıldı. Boqatirev, keçmiş sahiblərin və onların ailə üzvlərinin mənzildən çıxartmağa dair qərar verdi. Məhkəmələr qərara aldılar ki, valideynlərin mülkiyyət hüququnu qeydiyyata alınarkən uşaqların mənzildən istifadə hüquqları mövcud olmuşdur. Ona görə də, mülkiyyətçinin dəyişməsi onların istifadə hüquqlarına təsir etməməlidir.

Rusiya Federasiyasının Konstitusiyası Məhkəməsi qərara aldı ki, “Mənzil məəcəlləsinin qüvvəyə minməsi haqqında” Rusiya Federasiyasının Qanunun 19-cu maddəsi əmlakdan istifadə hüququ olan keçmiş ailə üzvlərinin mövcudluğunu bilməyən və bilə bilməyən daşınmaz əmlakın alıcısının hüquq və qanuni maraqlarını məhkəmədə səmərəli qorunmasına mane olan dərəcədə Rusiya Federasiyasının Konstitusiyası ilə uyğun gəlmir.

Ona görə də, Rusiya Federasiyasının Konstitusiya Məhkəməsi qanunvericiyə təklif etdi ki, əmlaka üçüncü şəxslərin hüquqlarını dövlət qeydiyyatına almaqla, bu məlumatların maksimum şəffaflığı haqqında müvafiq hüquqi baza yaratsın.

HÜQUQ.

I. Konvesiyanın №1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin iddia edilən pozuntusu.

20. Ərizəçi Rusiya Federasiyasının məhkəmələrinin işə aidiyyəti olmayan 3-cü şəxslərin onun mənzilindən daimi istifadə etmək hüquqlarının olduğu barədə qənaətə gəlməsi nəticəsində əmlakından məhdudiyyətsiz istifadə hüquqlarının pozulmasından şikayətlənirdi. Ərizəçi Konvensiyanın № 1 Protokolun 1-ci maddəsinə istinad etdi:

“Hər bir fiziki və ya hüququ şəxsin öz mülkiyyətindən dinc istifadə hüququna malikdir. Heç kəs, cəmiyyətin maraqları və beynəlxalq hüquq normalar və ümumi prinsiplərindən başqa, öz əmlakından məhrum edilə bilməz. Heç kəs, cəmiyyətin maraqlarına zidd olunan, qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsiplərində nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, əmlakından məhrum edilə bilməz.”

A. Qəbuledilənlik

21. Hökumət ərizəçinin səmərəli daxili müdafiə vasitələrinin tükənmədiyini, yanılma təsiri nəticəsində bağlanmış alqı-satqı müqaviləsinin etibarsız sayılmasını nəzərdə tutan Mülki Məcəllənin 178-ci maddəsinə əsasən müqaviləni etibarsız hesab etmək və mənzilin alarkən verdiyi məbləğin ona qaytarılması tələbi ilə məhkəməyə müraciət etmək hüququnun olduğunu bildirdi.

22. Ərizəçi bildirdi ki, onun tam mülkiyyət hüququnun tanınması barədə iddiası RF-nin məhkəmələrinin qanuni qüvvəyə minmiş qərarları ilə təmin edilmişdir. O, daha sonra bildirdi ki, hökumətin təklif etdiyi tədbirlər uğurlu olsa da, alınan pul geri qaytarıla bilməz. Xanım E.M.T. həmin məbləği özü və qızı üçün yeni bir mənzil almaq üçün istifadə edib və Rusiya qanunvericiliyi mənzil borclunun yeganə yaşayış yeri olduqda onun icra sənədlərinə əsasən, geri qaytarılmanı istisna edir.

23. Avropa Məhkəməsi bir daha bildirir ki, Hökumətə görə, ərizəçi daxili hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə etməli və bu, onun şikayətlərini hələl etməli və müvəffəqiyyət üçün ağlabatan perspektivləri təmin etməli idi (bax Selmouni V. France [GC], № 25803/94 § 76, AİHM 1999-V). Ərizəçinin xeyrinə, onun əmlaka mülkiyyət hüququnun tam və aydın müəyyənləşdirən və icra edilməli olan son məhkəmə qərarı verilmişdi. (bax. Yuxarıdakı 8-ci paragraf, Qladışevə qarşı Rusiyaya qarşı iş, 7097/10 № 6, 6 dekabr 2011). Qarşı tərəf apelyasiya şikayətində bu qərara etiraz etmədi və ərizəçinin mülkiyyət hüququ Dövlət Reyestrində qeydiyyata alındı.

24. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, RF-nin hökumətinin hüquqi müdafiə vasitələri barədə etdiyi təkliflər ehtimal olaraq o vaxt əhəmiyyət kəsb edə bilərdi ki, alqı-satqı müqaviləsi ilə bağlı tərəfləri əvvəlki vəziyyətə gətirmək mümkün

olsun. Bununla birlikdə, ərizəçinin əldə etdiyi əmlaka mülkiyyət hüququndan məhrum edilməsi və ya əvvəlki status-kvonu bərpa etmək istəyi barədə heç bir əlamət yoxdur. Əksinə, ərizəçi, qeyri-mükəmməl hüquqi bazanın olmamasından məhkəmə qərarları ilə, mülkiyyətinin artıq qeydiyyatla alınmasından sonra aldığı əmlaka görə post-fakto üçüncü tərəfin iddialarının irəli sürülməsinə imkan verildiyindən şikayətləndi. Hökumətin istinad etdiyi dəlil məhkəmələrin bu şikayətə baxmasına imkan verməzdi. Müvafiq olaraq, ərizəçidən bu hüquqi müdafiə vasitələrini tükəndirmək tələb olunmurdu və Hökumətin etirazı rədd edilməli idi.

25. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinin (a) bəndinə əsasən açıq şəkildə əsassız deyildir. Daha sonra qeyd edir ki, başqa səbəblərə görə şikayət qəbul edilməz deyildir. Buna görə məqbul elan edilməlidir.

B. Şikayətin mahiyyəti

26. Hökumət bu işə yerli məhkəmələr tərəfindən lazımi qaydada baxıldığını bildirdi. Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsinin 2 iyul 2009-cu il tarixli Plenum Qərarına uyğun olaraq, Elena, Mixail, Dmitrinin özəlləşdirmədə iştirakdan imtina etməsi onların mənzildən daimi istifadə hüququna xitam vermir. Rusiya Konstitusiyası hər kəsin, o cümlədən keçmiş məhkumların mənzil almaq hüququna zəmanət verir. Hökumət iddia etdi ki, Avropa Məhkəməsi "dördüncü instansiya məhkəməsi" kimi çıxış etməməli və işin faktlarını nəzərdən keçirməməli və daxili qanunvericiliyi şərh etməməlidir.

27. Ərizəçi bildirdi ki, RF-nin Ali Məhkəməsinin Plenumunun qərarı birinci instansiya məhkəməsi onun işi üzrə artıq qərar çıxardıqdan sonra dərc edilmişdir. Üstəlik, Plenum Qərarı qanun mənbəyi deyil, aşağı məhkəmələr üçün tövsiyələr toplusudur. Yeganə tətbiq olunan müddəa Mülki Məcəllənin 292-ci maddəsinin 2-ci hissəsində mülkiyyətçi dəyişdirildikdən sonra keçmiş ailə üzvlərinin hüquqlarının xitamıdır. Nə qədər ki, E.M.T. başqa bir yerdən yeni bir mənzil aldığından, ailəsinin digər üzvləri, o cümlədən böyük uşaqları həbsxanadan çıxdıqdan sonra orada onunla yaşamağa davam edə bilərdilər.

28. Mülkiyyətin qorunması ilə bağlı ümumi prinsiplər Avropa Məhkəməsinin məhkəmə təcrübəsində müəyyən edilmişdir (bax: Qladışeva Rusiya Federasiyasına qarşı iş yuxarıda göstərilmişdir, §§ 64-68).

29. Mübahisəli deyil ki, ərizəçi Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin mənasında onun əmlakı olan mənzilin qanuni sahibidir. Gladışevanın Rusiya Federasiyasına qarşı işindən fərqli olaraq, onun mənzilə mülkiyyəti mübahisə edilmədi və ləğv edilmədi. Ərizəçi ondan şikayətləndi ki, əvvəlcədən məlumatı olmadığı halda, Rusiya məhkəmələrinin qərarları nəticəsində, onun mənzilə olan tam və aydın mülkiyyət hüququ, satıcının övladlarına verilən istifadə hüququ ilə yüklənmişdir. Buna görə, bu mübahisəni ərizəçilərin əmlakın satın alınması anında məhdudiyyətlər qoyulduğunu bildikləri hallardan fərqlənməlidir. (bax Laç Polşaya qarşı iş üzrə 23.06.2009-cu il tarixli Avropa Məhkəmənin qərarı)

30. Məhkəmə qərara aldı ki, daimi və ya müvəqqəti olmasına baxmayaraq, şəxslərin mənzil və daşınar əmlak üçün "istifadə hüququ" böyük iqtisadi maraq kəsb edir və 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin mənası daxilində "mülkiyyət" təşkil edir (bax: Çıraqov və başqaları Ermənistanına qarşı. [CC], № 13216/05, § 147, AİHM 2015). Əksinə, belə bir istifadə hüququ ərizəçinin mülkiyyət hüququna qarşı qoyulduğu təqdirdə, bu, onun bazar dəyərinə təsir göstərməli və mənzildən təyinatı üzrə, yəni özünün və ailə üzvlərinin yaşadığı əsas yaşayış yeri kimi istifadə etmək qabiliyyətinə mane olmalıdır.

31. Ərizəçinin şikayəti, mənzil "dövlət mülkiyyətindən xüsusi mülkiyyətə verilərkən milli məhkəmələrin qərarlarına əsasən, əmlakda yaranan xüsusi bir mülkiyyət növünə aiddir. Bu zaman altı ailə üzvündən ikisi (ana və kiçik qızı) mənzil mülkiyyətçisi olmaq hüququnu əldə etdilər, digər ailə üzvləri isə bu hüquqdan istifadə etməkdən imtina etdilər (bax yuxarıda 7-ci paraqraf). Məhkəmə qərarlarına görə, onların bu imtinanı mənzilləri qeyri-məhdud müddətə istifadə edə biləcəkləri səbəbi ilə etdilər (yuxarıdakı 10-cu abzaya baxın). Rusiya Federasiyasının Məhkəmələri hesab etdilər ki, özəlləşdirmədən digər şəxslərin xeyrinə imtina edən şəxslərin mənzildə olan bu hüquqi istifadə forması mülkiyyət hüququndakı hər hansı bir dəyişikliyə baxmayaraq mövcud olmaqda davam etməlidir.

32. Avropa Məhkəməsi etiraf edir ki, özəlləşdirmədən faydalanmayan ailə üzvlərinə verilən istifadə hüququnun tanınması həssas insanların mənzil hüquqlarını qorumaq və evsizliyin qarşısını almaqdan ibarət olan sosial siyasətin əsl məqsədini həyata keçirə bilər. Burada bir şeyi aydınlaşdırmaq qalır: bu qanunilik prinsipinə uyğundurmu və mülkiyyət hüququnun müdafiəsi ilə cəmiyyətin ümumi maraqları arasında zəruri olan ədalətli balans prinsipi gözlənilib mi? Bununla əlaqədar Avropa Məhkəməsi, bildirir ki, əmlakın konkret mülkiyyətçisi "fərdi və həddindən artıq yük" daşıyacağı təqdirdə lazımı tarazlıq əldə olunmayacaqdır.

33. Mülkiyyət hüququna müdaxilənin qanuni əsaslarına gəldikdə, Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, yaşayış evlərindən istifadə qaydası birbaşa Rusiya qanunlarında ilə qeyd olunmur və tənzimlənmir (yuxarıdakı 13-cü bənddə göstərilən Rusiya Federasiyası Mülki Məcəlləsinin 216-cı maddəsində mülkiyyət hüquqlarının siyahısına baxın). Mülki Məcəllənin 292-ci maddəsi, bir qayda olaraq, "qanunla başqa hal nəzərdə tutulmadıqda", mənzil sahibinin ailə üzvlərinə verilən istifadə hüququnun mülkiyyətçi dəyişdirildikdən sonra saxlanılmadığını müəyyən edir (yuxarıdakı 13-cü bənd). Ancaq bu qayda RF-nin qüvvədə olan qanunvericiliyində nəzərdə tutulmamışdır. Mənzil Məcəlləsinin 31-ci maddəsinin 4-cü və "Mənzil Məcəlləsinin tətbiq edilməsi haqqında" Qanunun 19-cu maddəsi ayrı halları, yəni mülkiyyətçinin dəyişməsi halını deyil, mülkiyyətçi ilə onunla yaşayan ailə üzvlərinin ailə münasibətlərinə xitam verilməsinə dair münasibətləri tənzimləyər.

34. Buna baxmayaraq, bu, ən azı 2005-ci ildən bəri belədir, hansı ki, o vaxtdan RF-nin Ali Məhkəməsi "Mənzil Məcəlləsinin tətbiqi barədə" Qanununun 19-cu maddəsinin şərhini verəndə Mülki Məcəllənin 292-ci maddəsinin 2-ci bəndində

nəzərdə tutulan ümumi qaydadan istisna hal kimi özəlləşdirmədən istifadə edə bilməyən əvvəlki mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin istifadə hüququnun saxlanılmasına təminat verdi.

Avropa Məhkəməsi bir daha qeyd edir ki, qanunda nəzərdə tutulan qəbuledilənlik prinsipi məhkəmə şərhə əsasında qanunun normasının təcridən dəqiqləşdirilməsi yolu ilə qadağanedicə formaya salınması kimi baxıla bilməz. Hansı ki, məhkəmə praktikası həmin şərhə uyğun formalaşır və bunu ağlabatan əsaslarla əvvəlcədən görmək mümkündür.

Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, RF-nin Ali Məhkəməsinin qərarı ilə, Mülki Məcəllənin 292-ci maddəsinin 2-ci bəndinin ümumi qaydalarını əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirən və qanun gücünə malik olacaq bu dəyişikliklər normativ hüquqi bazanın inkişafını aydın və qəbuledilən etmir. Bu halda qəbuledilənliyin açıq-aydın olmaması ərizəçinin həddindən artıq yük daşıyıb-daşımamasının həlli üçün əhəmiyyətli olacaqdır.

35. Ərizəçinin əmlaka dair mülkiyyət hüququnun üçüncü şəxslərin hüquqları ilə yüklənəcəyini əsaslı şəkildə düşünə biləcəyinə dair suala gəldikdə, məhkəmə qeyd edir ki, o, müqavilə bağlamazdan əvvəl üç yetkinlik yaşına çatan uşağın artıq mənzildə yaşamadığına inandı (yuxarıdakı 7-ci paraqrafa baxın). O, həmçinin, həmin şəxslərin anası və kiçik qızının xeyrinə özəlləşdirməyə razı olduqları və bu hüquqdan istifadə etməkdən imtina etdikləri barədə təsdiq edilmiş ifadələrin surətlərini də aldı. Müqavilədə həm də deyilirdi ki, üçüncü şəxslər tərəfindən əmlaka dair heç bir iddia qaldırılmayıb. Lakin mövcud qanunvericilik bazası bu müddəaların doğruluğunu yoxlamağa imkan vermədi.

36. Rusiya Federasiyasında mülkiyyət hüququ, ipoteka, təminatlar və əmlakda mülkiyyət və sahibsiz maraqların yaradılması üçün zəruri olan digər elementlər haqqında məlumatları daxil olmaqla, əmlaka dair hüquqların və onunla aparılan əməliyyatların qeydiyyatı üçün mülkiyyətin vahid reyestri mövcuddur. (Mülki Məcəllənin 131-ci maddəsi, yuxarıda 13-cü bənddə verilmişdir). Ancaq özəlləşdirmədən yararlanma bilməyən şəxslərin istifadə hüququnun qeydiyyatı forması nəzərdə tutulmadı. Nəticədə, ərizəçi kimi potensial alıcı əmlakın üçüncü şəxslərin iddialarından və ya ağırlıqlarından azad olduğunu müəyyən etmək üçün əmlakın dövlət reyestrindəki məlumatlara əsaslı şəkildə etibar edə bilmədi. Bununla əlaqədar qeyd etmək yerinə düşər ki, Konstitusiya Məhkəməsi keçmiş ailə üzvlərinə məxsus daimi istifadə hüquqlarını tənzimləyən mövcud normaların şəffaf olmadığını və bu hüquqların qeydiyyata alınmamasının yeni mülkiyyətçiyə münasibətdə tarazlığı pozduğu qənaətinə gəlmişdir. Ona görə KM qanunverici orqana bu cür əmlak maraqlarının qeydiyyatı üçün bir mexanizm hazırlamağı tapşırırdı (yuxarıdakı 19-cu abzaya baxın).

37. Məlumdur ki, 1-ci məhkəmə prosesi zamanı hər hansı bir əmlak maraqlarının mövcudluğu meydana çıxmadı, bu müddət ərzində ərizəçinin mülkiyyətə dair tam və aydın bir hüquqi statusa dair iddiası dəstəkləndi. Bu məhkəmə prosesində işə ərizəçiyə qarşı iddia qaldırmaqda maraqlı olmayan və ya onun apelyasiya şikayətinə dair nəticələrə etiraz etməyən satıcının iştirakı olmadan baxılmışdı. Yalnız ərizəçi keçmiş mülkiyyətçinin ailəsini mənzildən

çıxarmaq üçün ərizə verdikdən sonra ilk dəfə istifadə hüququ məsələsi qaldırıldı. Bu məhkəmə prosesləri zamanı məhkəmələr mübahisəli mənzildə yetkinlik yaşında olan uşaqların şəxsi əşyalarının olmasını, onların orada yaşamaqda davam etmələrini sübut edən hal kimi şərh etdilər. Ərizəçi, xarakteri göstərilməyən bu şəxsi əmlaklara hansı vacib əhəmiyyət veriləcəyini qabaqcadan görə bilməzdi. Bu vəziyyətdə Avropa Məhkəməsi ərizəçinin müqavilə bağlamazdan əvvəl lazımı araşdırma aparmadığını qəbul edə bilməz.

38. Yuxarıda göstərilənlər, o cümlədən hüquqi bazanın tam olmaması ərizəçiyə imkan vermədi ki, mülkiyyət hüququ əldə edənə qədər mənzilə başqa əmlaka hüquqlarının mövcud olmasını müəyyən edə bilsin. Avropa Məhkəməsi hazırkı işdə cəmiyyətin ümumi maraqları ilə fundamental hüquqların qorunması arasında ədalətli tarazlığın əldə edilmədiyini və ərizəçiyə qoyulan yükün həddən artıq olduğu qənaətinə gəldi.

39. Beləliklə, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi pozulmuşdur.

II. Konvensiyanın 8-ci maddəsinin iddia edilən pozuntu.

40. Ərizəçi, həmçinin, yerli məhkəmələrin qərarlarına görə, öz evində tanımadığı şəxslərin olmasından barışmağa məcbur qalmasından şikayətləndi.

O, Konvensiyanın 8-ci maddəsinə əsaslandı:

“1. Hər kəsin şəxsi və ailə həyatına, evinə və yazışmalarına hörmət etmək hüququ vardır.”

41. Rusiya Federasiyasının hökuməti hesab etdi ki, nə qədər ki, işə baxılan zaman ərizəçi Lipetsk şəhərində yerləşən başqa mənzilin mülkiyyətçisi idi, Konvensiyanın 8-ci maddəsi pozulmamışdır. Bu dəlilə cavab olaraq ərizəçi bildirdi ki, hökumətin dediyi mənzildə onun anası yaşayır, o isə,əri və uşaqları ilə birlikdə E.M.T-dən aldığı mənzildə yaşayırlar.

42. Məhkəmə qəbul edir ki, ərizəçinin və onun ailəsinin yaşadığı mənzili onun yaşayış yeridir və bir daha təkrarlayır ki, dəvət olunmayan kənar insanlarla birlikdə yaşamaq, onların özlərini nə qədər sakit aparmalarından asılı olmayaraq, 8-ci maddə ilə qorunan hər bir insanın şəxsi həyatı üçün çox vacib nəticələr yaradır. Müvafiq olaraq, Üzv Dövlət, fərdi şəxsi hər-hansı səbəbdən, öz evini ailə üzvü olmayan şəxslər ilə bölməyə məcbur edən hüquq normalarını qəbul edərkən bütün maraqlı tərəflərə öz maraqlarını qorumalarına imkan verən hərtərəfli işlənmiş normativ qaydaları və müvafiq prosessual zəmanətlərini həyata keçirməlidir. (bax. Irina Smirnova Ukraynaya qarşı, 13 oktyabr 2016-cı il, no. 1870/05, § 94.).

43. Bununla yanaşı, naməlum şəxslər kilidləri sındırmaqla mənzilə girib, ona qarşı pis rəftar etdikləri və mənzilin bir hissəsini icarəyə verdikləri vəziyyətdən fərqli olaraq, hazırkı işdə keçmiş mülkiyyətçinin üç yetkinlik yaşına çatan uşağından hər hansı birinin mənzildən daimi istifadə hüququnu reallaşdırmağa cəhd göstərdiyinə dair heç bir sübut yoxdur.

44. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət açıq şəkildə əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü bəndinin (a) yarım bəndinə əsasən rədd edilməlidir.

III. Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tətbiqi.

45. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

«Əgər Məhkəmə Konvensiya və onun Protokollarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir.

A. Zərər

46. Ərizəçi mənəvi ziyana görə 100.000 avro (EUR) tələb etdi.

47. Hökumət bildirdi ki, ərizəçinin hüquqları pozulmadığı üçün ona kompensasiya verilməməlidir.

48. Məhkəmə, ərizəçiyə mənəvi ziyana görə 5000 avro və əlavə olaraq üstəgəl bu məbləğə tutulan hər hansı bir vergi üçün məbləği təyin edir.

B. Məhkəmə məsrəfləri və xərcləri

49. Ərizəçi daxili məhkəmələrə və məhkəməyə çəkilən hüquqi və poçt xərcləri üçün 7.404 avro tələb etdi. Məbləği, onun nümayəndəsinin bank hesabına köçürülməsini istədi.

50. Hökumət, ərizəçinin təqdim etdiyi qəbzlərin məhkəmədəki icraatla əlaqəli olmadığını bildirdi. O, həmçinin göstərdi ki, ərizəçi nümayəndəsi ilə hüquqi xidmətlər üçün bağladığı müqaviləni məhkəməyə təqdim etməmişdir.

51. Məhkəmənin presedent hüququna uyğun olaraq, ərizəçi, xərclərin və məsrəflərin yalnız faktiki olaraq çəkildiyini və ağlabatan olduqlarını göstəriləndiyi halda ödənilmək hüququna malikdir. Məhkəmə ərizəçiyə bütün xərclərinin kompensasiyası kimi və tutula biləcək hər hansı vergi üçün 1500 avro ödəməyi məqbul hesab edir.

C. Defolt faiz

52. Məhkəmə hesab edir ki, ödənişlərin gecikdirilməsinə görə defolt faiz Avropa Mərkəzi Bankının son kredit dərəcəsi üstəgəl üç faiz olmaqla müəyyən edilməlidir.

YUXARIDA GÖSTƏRİLƏNLƏRƏ ƏSASƏN, MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1) ərizəçinin öz əmlakından maneəsiz istifadəsinə dair hüququnun pozulması haqqında şikayətinin mahiyyəti üzrə baxılmasını məqbul elan etdi, qalan hissəni qəbul edilən hesab etmədi.

2) Konvensiyanın 1 nömrəli Protokolunun 1-ci maddəsinin pozulduğunu *elan etdi*;

3) aşağıdakılar barədə *qərar verdi*:

(a) cavabdeh dövlətin bu qərarın qüvvəyə mindiyi gündən üç ay müddətində Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq ərizəçiyə ödəmə tarixində tətbiq olunan məzənnə ilə rus rubluna çevrilmək üçün aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir:

(i) Mənəvi zərərə görə 5.000 avro (EUR) və bu məbləğdə tutulan hər hansı bir vergi,

(ii) 1.500 avro (EUR) üstəlik, xərc və məsrəflərə görə həmin məbləğdən tutula biləcək hər hansı bir vergi;

(b) göstərilən üç aylıq müddətin bitməsindən etibarən ödəmə anına qədər, bu məbləğlərə, Avropa Mərkəzi Bankının ödəməməsi müddətində qüvvədə olan kredit faiz dərəcəsi ilə təyin olunan, üstəgəl üç faiz olmaqla, sadə faiz tutulur;

4) ərizəçinin maddi ziyan və məhkəmə xərclərinin kompensasiyası barədə tələblərin qalan hissələrini rədd etdi.

Stiven Fillips
Məhkəmə Seksiyasının
Katibinin müavini

Vinsent A. De QAETANO
Məhkəmə Palatasının
Sədri